

IDAG

Mellom to jubileer

FORSONING: Frigjøringsjubileet ga ikke det forløsende signal – gjør kirkejubileet?

PER
LØNNING

*Dr. theol. & philos., tidligere biskop
i Borg og i Bjørgvin.*

Den norske kirke vedkjenner seg med glede sin rolle som nasjonal retningsviser i okkupasjonsårene. Dens takknemlighet til biskop Eivind Berggrav for klarsynt lederskap vil stå fast til alle tider. Det vil nok også komme behørig frem under tusenårsjubileet. I rettsoppgjørets år var det hans og andre kirkelederes rolle å advare mot vilkårlighet og lynsjustis, hvilket likevel ikke forhindret at de på «den andre siden» tolket det som moralsk garanti for rettsoppgjøret, slik det nå engang ble gjennomført. At oppgjøret i flere henseender ble opplevd som tilfeldig og at mange kjente seg rammet urimelig, er en sak vi som rettssamfunn ikke har råd til å be-
nekte.

Mest iøynefallende er den belastning som rammet barn og unge – også mange født årevis etter krigen – de måtte rett og slett bøte for foreldres valg. En usalighet av mobbing! Oppgjørets indirekte virkninger har i omfang langt overgått de direkte. Skjønt heller ikke jusen kan frasi seg medansvar for sine sosiale ringvirkninger. – Udifferensiert bruk av ordet «landssviker» har tjent til å institusjonalisere et umulig kvalitetsskille mellom personlig integritet hos «alle» på den ene siden og «alle» på den andre. Dette tør være en hovedgrunn til at mange i dag krymper seg for den skyldbejelse det offisielle samfunn synes å forlange som adgangsbe-
lett.

Ubedt har jeg i årevis fått tilsendt organet Land og Folk. Det er litt av en påkjenning å konstatere hvordan selvforsvaret driver en falanks av våre gamle NS'ere til å bortfor-
klare alt som overhodet lar seg

bortforklare og litt til om krigsåre-
nes drama. Dette bidrar lite til for-
soning. De er utvilsomt i god tro når
de hevder at Norge fra juni 1940
ikke lenger var i krig, at noen måtte
sikre en norsk fremtid når Tyskland
nå allikevel kom til å vinne, at de
hadde minimal kjennskap til
Auschwitz, enkelte bidro dessuten
til å stagge tyske represalier. Alt
dette hadde latt seg høre som sub-
jektivt samvittighetsforsvar sam-
men med en klar innrømmelse av at
man, i strid med alle edle hensikter,
hadde gitt faktisk støtte til et bar-
bari man nå sier helhjertet nei til.

Allikevel: møtet med gamle NS-
medlemmer har gjennom årene for-
vissnet meg om at det hos mange –
muligens det store flertall – fins en
ekte beklagelse av fortiden. Dersom
vi i fremtiden vil trues av nye nazist-
iske fremstøt, da er det ikke de
gamle NS'ere og deres barn det
kommer fra. Det som gjør det vans-
kelig for dem å bekjenne like ut, er
det trauma som – unnskyld ordet –
mobbekulturen har skapt: de kan
simpelthen ikke utlevere nålevende
og avdøde venner til det de opplev-
ver som etisk deklassering.

Kirken – ja hvor kommer så den
inn? Fremtredende kirkeprofiler
som prost Henrik Ljostveit i Larvik
og biskop Kristian Schjelderup tok
risiken på å bli uthengt som «silke-
front» ved å tale forsoningens sak.
Siden har Kirken på lokalplanet i
ikke liten utstrekning lyktes i å
gjenopprette kontakt til enkeltpers-
oner og familier som har kjent seg
utestengt. Og takk for det! Men den
har holdt en altfor lav profil i den
store fellessamtalen. Og – verst av
alt – prekestolglipp er ikke uvanli-
ge: omtale av krigsårene som i ure-
flektert enkelhet fastspikrer per-
spektivet «Vi på den rette siden – de
på den gale». Kunne 1000-årsjubi-
leet gi et utvetydig signal: prekestols-
mobbing bannlyst fra nå av! – ville
det være et ikke uviktig veimerke i
retningen full folkeforsoning.

Per Lønning